

Een rijke schooldag

Position paper Platform Kindcentra

“Als onderdeel van een brede aanpak van bestrijding van armoede in kwetsbare wijken door gemeenten investeren we in een rijke schooldag, waarbij scholen zelf bepalen wat zij nodig achten om de kansenongelijkheid te verkleinen. Te denken valt aan begeleiding bij huiswerk, sport en cultuur, samenwerking met plaatselijke verenigingen en bibliotheken. We beginnen bij de scholen waar de nood het hoogst is.”

‘Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst’
Coalitieakkoord 2021-2025, VVD, D66, CDA en ChristenUnie

Platform Kindcentra

Inzet Platform Kindcentra

Het Platform Kindcentra juicht de plannen uit het regeerakkoord rondom de rijke schooldag toe, de rijke schooldag kán immers een belangrijke bijdrage leveren aan de brede en rijke ontwikkeling van álle kinderen, mits goed uitgewerkt. Het platform doet in dit position paper een aantal aanbevelingen voor een succesvolle en duurzame realisatie van een rijke schooldag voor alle kinderen.

Een rijke schooldag

Een rijke schooldag maakt het mogelijk om aan te sluiten op de talenten van kinderen, onderwijstijd en opvangtijd te mengen, een goede balans te vinden tussen inspanning en ontspanning en om burgerschapsvorming door school en kinderopvang samen nieuwe inhoud te geven. Wat als we een team maken van pedagogisch medewerkers, leerkrachten en andere experts, een mix van mensen met een mbo-, een hbo- en een wo-opleiding die samenwerken aan de ontwikkeling van kinderen? Kinderen hebben baat bij de diversiteit aan expertises. Ga niet uit van een blauwdruk bij de rijke schooldag maar kijk wat kinderen, ouders en teams nodig hebben, bouw voort op dat wat er al is en zorg voor de juiste randvoorwaarden.

Aanbevelingen aan rijksoverheid en gemeenten

- Definieer het begrip rijke schooldag.
- Zet de middelen zodanig in dat alle kinderen die geen recht hebben op kinderopvang er gebruik van kunnen maken.
- Zorg voor mogelijkheden om schooltijd, 'rijke schooldagtijd' en bso-tijd te combineren tot één dagprogramma.
- Maak werk van samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs.

Aanbevelingen voor de praktijk

- Zoek op basis van gelijkwaardigheid samenwerking tussen kinderopvang en primair onderwijs zowel vanuit de praktijk als op bestuurlijk niveau.
- Investeer in interprofessionele samenwerking.
- Geef aandacht aan kind nabij zorg.
- Gebruik de expertise en faciliteiten vanuit sport, cultuur, zorg en welzijn en uit de wijk.

→ Een rijke schooldag

De rijke schooldag heeft als doel kinderen een veilige en ontwikkelrijke omgeving aan te bieden. Deze periode kan immers nooit meer worden overgedaan en is bepalend voor de rest van het leven van het kind. Het Platform Kindcentra heeft zich de afgelopen jaren hard gemaakt voor een ontwikkelomgeving voor kinderen van 0-13 jaar, waarin ieder kind meetelt, meedoet en leert, ongeacht herkomst, mogelijkheden en beperkingen. Belangrijk onderdeel van een dergelijke omgeving voor kinderen is het dagarrangement, waarin het leren van taal, rekenen e.d. wordt gecombineerd met een aanbod gericht op techniek, natuur, sport, cultuur en gezondheid. Dagarrangementen¹ zijn onder meer ontstaan uit de adviezen van de Commissie Dagarrangementen (ministerie SZW) uit 2002 en uit de verplichting van scholen om vanaf 2007 een samenwerking aan te gaan met de buitenschoolse opvang (bso): de motie Van Aartsen-Bos. De rijke schooldag bouwt hierop voort.

Kwalitatieve slag

Al in 2013 stelde de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR)² dat onderwijs en kinderopvang een kwalitatieve slag moeten doormaken om de burgers van de toekomst op te leiden. Kinderen hebben andere competenties nodig voor de samenleving van de toekomst, daarin begeleid, ondersteund en uitgedaagd door een interprofessioneel team. Het Platform Kindcentra pleit voor het invullen van de rijke schooldag vanuit een gelijkwaardige samenwerking tussen kinderopvang³ en onderwijs (zie ook de ambitie in het regeerakkoord om de samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang te versterken). Het meer fluïde maken van de scheidingen tussen deze twee sectoren levert nieuwe kansen op voor kinderen. Anno 2022 is het lerarentekort groot, evenals het tekort aan pedagogisch medewerkers, de werkdruk is hoog,

de kwaliteit van het onderwijs staat onder druk, het curriculum vraagt om actualisatie⁴, kinderen hebben door corona achterstanden opgelopen⁵ én de kansenongelijkheid groeit. Al deze ontwikkelingen maken het anders organiseren van een dag voor kinderen noodzakelijk, veel meer in een interprofessionele setting.

Als we nu eens de handen ineen zouden slaan? Wat als we een team maken van pedagogisch medewerkers, leerkrachten en andere experts, een mix van mensen met een mbo-, een hbo- en een wo-opleiding die samenwerken aan de ontwikkeling van kinderen? Kinderen hebben baat bij de diversiteit aan expertises. Een rijke schooldag verrijkt de mogelijkheid om aan te sluiten op de talenten van kinderen, om onderwijstijd en opvangtijd (bso) te mengen, om een goede balans te vinden tussen inspanning en ontspanning⁶. De samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs rondom een rijke schooldag draagt positief bij aan de werkomgeving voor professionals. Er komt meer afwisseling in de dag, er kunnen volwaardige contracten aangeboden worden met meer carrièremogelijkheden, de werkdruk wordt verdeeld en een gedeelde verantwoordelijkheid voor kinderen is goed voor de professional en voor het kind. Op organisatieniveau ontstaat veel meer flexibiliteit om tekorten op te vangen en de sectoren worden aantrekkelijker voor werknemers.

Ervaring opgedaan

In integrale kindcentra en op brede scholen⁷ is veel ervaring opgedaan in de samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang enerzijds, en jeugdzorg (waaronder jeugdhulp), jeugdgezondheidszorg, welzijn, sport, cultuur en bibliotheken anderzijds, in de vorm van een breed en rijk aanbod onder en na schooltijd. Juist brede scholen en kindcentra zijn daardoor een kansrijke plaats om een rijke schooldag tot bloei te laten komen. Ga niet uit van een blauwdruk bij de rijke schooldag maar kijk wat kinderen, ouders en teams nodig hebben en bouw voort op dat wat er al is⁸. Richt het stelsel zo in dat duurzaamheid geborgd is en volgende stappen mogelijk blijven, zoals het toegankelijk maken van kinderopvang voor álle kinderen.

→ Aanbevelingen voor de rijksoverheid en gemeenten

1. Definieer het begrip rijke schooldag

Wij zien een rijke schooldag als een inspirerende omgeving voor kinderen, waarin het leren van basisvaardigheden waaronder taal, rekenen e.d. wordt gecombineerd met een aanbod gericht op techniek, natuur, cultuur, sport, gezondheid en huiswerkbegeleiding. Een dag met een gevarieerde combinatie van curriculaire en extra-curriculaire activiteiten waarin persoonlijke vorming en burgerschapsvorming een rode draad vormen. Zorg voor een stevige basis van onderwijs en kinderopvang en laat hen gezamenlijk plannen maken. Beperk de rijke schooldag niet tot het reguliere onderwijs, maar betrek hier ook het speciaal (basis) onderwijs bij.

2. Maak werk van samenwerking

Het coalitieakkoord zet in op “versterken van de relatie tussen opvang en onderwijs”. Onderwijspedagoog Gert Biesta onderscheidt drie functies van het onderwijs: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming.⁹ School en kinderopvang kunnen door samen op te trekken van nog grotere waarde zijn waar het deze drie dimensies betreft. Stimuleer en faciliteer samenwerking en borg de duurzaamheid van die samenwerking. Ministeries SZW, OCW en VWS: trek samen op. Gemeenten: werk aan integraliteit in het beleid voor de jeugd, neem de regie en zoek een actieve verbinding tussen onderwijs, bso, jeugdzorg, jeugdgezondheidszorg en alle andere partijen met relevante expertises.¹⁰

3. Sta voor alle kinderen

Zoek naar mogelijkheden om álle kinderen (betaalbare) toegang tot buitenschoolse activiteiten te geven¹¹ en laat dat de basis vormen voor de rijke schooldag. Voorkom dat in wijken met midden- en hoge inkomens de mooiste dagarrangementen en kindcentra worden gerealiseerd (daar kunnen immers alle kinderen naar de bso) en dat deze voorzieningen niet gerealiseerd kunnen worden in kwetsbare wijken (dat budget is veel beperkter). Zorg dat gemeenten in staat worden gesteld kinderen die buiten de boot vallen¹² financieel tegemoet te komen, zodat alle kinderen een rijke schooldag kunnen krijgen.

4. Geen parallelle systemen

Werk de regeling voor de rijke schooldag zo uit dat scholen en kinderopvang maximaal in kunnen zetten op het realiseren van een dagprogramma voor álle kinderen uit de groep. Maak het mogelijk dat scholen en kinderopvangorganisaties de middelen voor de rijke schooldag en de middelen voor activiteiten op de bso kunnen bundelen. Maak de regelgeving zo dat het makkelijk wordt om schooltijd, bso-tijd en ‘rijke schooldagtijd’ te mengen zodat er één aanbod kan komen voor een rijk dagarrangement voor alle kinderen uit een klas, groep of een domein.

5. Maak een integrale dag mogelijk

Onderwijs en kinderopvang zijn nu nog twee verschillende werelden (wet- en regelgeving, financiering): breng die werelden dichterbij elkaar¹³. Maak het als overheid mogelijk om onderwijs- en kinderopvangtijd (ontwikkeltijd) over de dag en over het jaar

(52 weken) te mengen. Het personeel uit de sectoren kan zo makkelijker gedurende de dag samenwerken en kinderen stabiliteit bieden. Dat leidt tot innovatie van het aanbod, maatwerk voor kinderen en het opheffen van de strakke scheiding tussen binnen- en buitenschools leren¹⁴.

6. Denk breed

Neem ook aanpalende ontwikkelingen mee bij de inrichting van de rijke schooldag, zoals de gezonde generatie (preventieakkoord), armoede, bewegingsarmoede en sport, preventie, obesitas, laaggeletterdheid, democratisch burgerschap, cultuureducatie etc.

7. Anticipeer op een toename van de vraag

Het regeerakkoord maakt kinderopvang vanaf 2025 nagenoeg gratis voor kinderen van werkende ouders. Dat zal tot een stijging van de vraag van ouders naar met name bso leiden. Het huidige artikel 45 van de Wet primair onderwijs legt scholen een resultaatsverplichting op voor de bso. Geef scholen en kinderopvang hiertoe dan ook de noodzakelijke instrumenten. Denk als gemeente na over wat de vorming van kindcentra en de groei van de buitenschoolse activiteiten (door de rijke schooldagmiddelen en bijna gratis bso) voor impact hebben op onder meer de vraag naar (integrale) huisvesting (IHP). Maak als lokale overheid ook afspraken over samenwerking en over de toegankelijkheid en de betaalbaarheid voor alle ouders.

8. Zorg voor monitoring

Bovenstaande vereist dat het kabinet zicht heeft op de ontwikkelingen in de samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang. Daartoe zijn in 2016 en 2019 onderzoeken uitgevoerd door Oberon¹⁵. Het is raadzaam dit onderzoek te herhalen, zeker in het licht van de nieuwe dynamiek die het coalitieakkoord teweeg gaat brengen. Stimuleer dat de resultaten en opbrengsten van de integrale rijke schooldag gemeten worden, niet alleen kwantitatief, maar ook kwalitatief op onderdelen als welbevinden van kinderen.

9. Bereid alle betrokkenen voor op de rijke schooldag

Het kabinet is, met alle betrokken partijen, bezig met de uitwerking van de rijke schooldag en het nieuwe stelsel voor kinderopvang: dat kost uiteraard tijd. Benut in de tussentijd huidige financiële mogelijkheden creatief en zet zoveel mogelijk middelen in ter voorbereiding op deze rijke schooldag, zoals bijvoorbeeld de NPO-middelen voor scholen en gemeenten, naast bestaande achterstandsmiddelen. Werk alvast vooruit zodat de middelen die vrijkomen vanuit het coalitieakkoord zinvol besteed gaan worden en er continuïteit is voor kinderen.

10. Maak beleid, regelingen en mogelijkheden voor maatwerk

Met als uitgangspunten de ontwikkeling van kinderen en de uitvoerbaarheid in de praktijk. Faciliteer het delen van kennis en 'good practices' en het uitwisselen van ervaringen.

→ Aanbevelingen voor de praktijk

1. De school kan het niet alleen

School en kinderopvang (bso) voelen zich samen met andere partijen verantwoordelijk voor de rijke schooldag. Zoek elkaar op. Juist de expertise van alle werksoorten verrijkt de ontwikkeling van kinderen. Organiseer een team waar leerkrachten, onderwijsassistenten, pedagogisch medewerkers, zorgprofessionals, vakdocenten en andere experts gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor een groep kinderen en verbind hun expertises¹⁶. Werk samen met verenigingen, bibliotheken, musea e.d. en integreer huiswerkbegeleiding en bijles in het reguliere aanbod voor alle kinderen die dat nodig hebben.

2. Bestuurders: geef het goede voorbeeld

Formuleer een gezamenlijke visie, zorg voor inspiratie en stimuleer samenwerking en inhoudelijke vernieuwing. Maak goede bestuurlijke afspraken, zodat de samenwerking op de werkvloer volop geïntensiveerd kan worden.

3. Werk interprofessioneel

Kinderen hebben alle expertises nodig: van school, van de bso¹⁷ en van andere experts. Maak bredere banen mogelijk en zorg voor doorgroeimogelijkheden en combinatiebanen¹⁸. Zo kunnen er inhoudelijk aantrekkelijker banen aangeboden worden met grotere contracten. Deze banen zorgen voor bekende gezichten en continuïteit voor kinderen.

4. Versterk samen de arbeidsmarkt

Primair en voortgezet onderwijs en kinderopvang werken aan een gezamenlijke arbeidsmarktagenda. Ook sectoren als sport en cultuur zijn relevante partners om deze agenda robuust in te vullen. Laat de sociale partners samen optrekken en bezien waar de collectieve arbeidsovereenkomsten (cao) dichter naar elkaar toe gebracht kunnen worden en waar de professionals elkaar aan kunnen vullen.

5. Doorgaande lijnen voor kinderen van nul tot achttien jaar

Werk aan doorgaande ontwikkelijnen en zorg voor vloeiende overgangen door de jaren heen (zoals van het kinderdagverblijf of de voorschool naar groep 1 of van de basisschool naar het voortgezet onderwijs) en zorg voor doorgaande lijnen op de dag zelf (school, bso en sport en cultuur, bijvoorbeeld).

6. Aandacht voor kind nabij zorg (ondersteuning)

Een rijke schooldag biedt ook ruimte om op organische wijze kind nabij zorg te organiseren: dichtbij ouders en kinderen. Betrek ook partners als jeugdzorg (waaronder jeugdhulp) en jeugdgezondheidszorg bij de uitwerking van de rijke schooldag (passend onderwijs en passende kinderopvang en de ambitie van meer nadruk op preventie).

7. Sta stil bij het hoe

Doordenk ook het hoe, de organisatorische gevolgen van een rijke schooldag, bijvoorbeeld op het gebied van de schooltijden, integrale financiële verantwoording, toezicht enz. Als meer kinderen naar de bso gaan én kinderen via de rijke schooldag middelen ook toegang krijgen tot buitenschoolse activiteiten is het vele malen makkelijker om onderwijs- en ontwikkeltijd over de dag en het jaar te mengen en zo kinderen een gevarieerd leertraject te bieden. Hoe organiseer je zo'n rijke schooldag met keuzemogelijkheden die passen bij de talenten van kinderen en de opvoeding van ouders?¹⁹

8. Verbind

Als de rijke schooldag toegankelijk is voor álle kinderen, kunnen kindcentra verder uitgroeien tot communities in de wijk. Betrek partijen uit de wijk bij het kindcentrum en versterk zo de sociale cohesie en het democratisch burgerschap.

9. Kijk naar bredere samenwerking in de wijk

Naast hun tijd in het kindcentrum is het van belang dat kinderen ook levenservaring opdoen in andere verbanden. Stimuleer vanuit het kindcentrum samenwerking met sportverenigingen, cultuureducatie en andere buurtactiviteiten.

10. Samen met ouders en kinderen

En natuurlijk, het belangrijkste, ontwikkel en vul de dag samen met ouders²⁰ en kinderen²¹.

→ Het Platform Kindcentra

Het Platform Kindcentra is ontstaan in 2015. De leden van het platform hebben zich verenigd vanuit de onderstaande gedachte:

De tijd in Nederland is rijp om een stap vooruit te zetten in de samenhang van voorzieningen voor de ontwikkeling van jonge kinderen van nul tot en met twaalf jaar. Daarom heeft een aantal partijen besloten de volgende verklaring te onderschrijven.

De partijen streven naar een aanpassing van de huidige wetgeving zodat: Alle kinderen recht krijgen op een minimaal aantal uren toegang tot een voorziening voor kinderopvang; Het mogelijk wordt kindcentra te vormen waar, vanuit één organisatie, primair onderwijs en kinderopvang kan worden aangeboden. Deze mogelijkheid wordt als optie toegevoegd aan de bestaande voorzieningen van onderwijs, kinderopvang en peuterspeelzalen.

Partijen verklaren dat zij zich, elk vanuit hun eigen beïnvloedings sfeer, in zullen spannen om kindcentra zodanig op de politieke agenda te zetten dat het toegangsrecht en kindcentra een wettelijk kader krijgen.

Werknemersorganisaties

Sectororganisaties

Ouderorganisaties

Overige organisaties

Deelnemers aan het platformoverleg

→ Noten

¹ In de publicatie Dagarrangementen in de brede school wordt het begrip dagarrangementen als volgt gedefinieerd: "een dagarrangement is een samenhangend en doorlopend aanbod van onderwijs, kinderopvang en vrijetijdsvoorzieningen waar kinderen en ouders op basis van behoefte en eigen keuzes gebruik van kunnen maken". Op meerdere locaties worden nu al dagarrangementen aangeboden.

² WRR: [Naar een lerende economie](#).

³ BMK: [Manifest Veranker de unieke expertise van de kinderopvang](#).

⁴ [Curriculum.nu](#).

⁵ [NPO](#).

⁶ [Samen slimmer PO](#).

⁷ Etuconsult: [Verschijningsvormen van de brede school](#).

⁸ Maak daarbij gebruik van de ervaringen van de werkgroep Onderwijs en opvang in Andere Tijden, van de Taskforce Onderwijs en Opvang, van de Gezonde school, Steunpunt Passend Onderwijs, Landelijk Steunpunt Brede Scholen, en van alle kennis bij Pact voor Kindcentra en de leden van het Platform kindcentra.

⁹ G.J.J. Biesta, De school als toegang tot de wereld: Een pedagogische kijk op goed onderwijs. In R. Klarus & W. Wardekker (eds), Wat is goed onderwijs? Bijdragen uit de pedagogiek (pp. 15-35). Den Haag: Boom Lemma Uitgevers, 2011

¹⁰ PACT voor Kindcentra: [Handreiking voor gemeenten 'lokaal samenwerken aan kindvoorzieningen'](#).

¹¹ SER: [Kansrijke start voor alle kinderen](#).

¹² Hetzij omdat ze geen recht op kinderopvang hebben, hetzij omdat hun ouders de 5% ouderbijdrage voor de bso niet kunnen betalen.

¹³ PACT voor Kindcentra: [Kindcentra 2020 een realistisch perspectief](#).

¹⁴ LKCA: [Naar inclusieve leerecosystemen voor cultuureducatie](#).

¹⁵ Oberon: [Samenwerking in beeld](#).

¹⁶ PACT voor Kindcentra: [De leraar hoeft niet alles alleen te doen](#).

¹⁷ Paper prof. Dr. P. Leseman, t.b.v. het rondetafelgesprek met de commissie SZW van de Tweede Kamer d.d. 22 november 2018, [hier te vinden](#).

¹⁸ PACT voor Kindcentra: [Rol- en ontwikkelmodel kindcentra](#).

¹⁹ Vereniging IKOOK: [Ieder kind optimale ontwikkelkansen](#).

²⁰ PACT voor Kindcentra: [Ouderbetrokkenheid in kindcentra](#).

²¹ PACT voor Kindcentra: [De ideale dag op school](#).

Colofon

Een rijke schooldag

Position paper - Platform Kindcentra

April 2022

Gepubliceerd op www.pactvoorkindcentra.nl

Voor meer informatie: info@pactvoorkindcentra.nl

Vormgeving en productie: O₂ Communicatie

Mogelijk gemaakt door

HET KINDEROPVANGFONDS

Platform Kindcentra